

ศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-
วิปริต ความภักดี และสัมพันธ์ภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา
An Analytical Study Communication for Corporate Image
Buddhist Organization affecting to Crisis Faith-Perberted,
Loyalty, and Relationships of the Lanna Buddhist

พระครูวินัยธรชัยภูธรพรหม อัครธมโม (ณ น่าน)¹ และ พระณัฐวัจนันต์ ตั้งปฐมวงศ์ (ญาณปปีโ)^{2*}

Phrakruwinaitorn Satthaphat Akkadhammo (Nanan)¹

Phra Nuttawat Tangpatomwong (Ñāṇappabho)^{2*}

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹

นักวิจัยอิสระ เมืองพุทธคยา รัฐพิหาร ประเทศอินเดีย²

Independent researchers, Mastipur, Bodhgaya, Gaya, Bihar²

*Corresponding Author Email: Bhikkunuttawat.t@gmail.com

Received: 04/06/2022; Revised: 05/11/2022; Accepted: 14/11/2022

DOI: 10.14456/jpv.2022.34

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กรสงฆ์ผ่าน บทบาทและแนวคิดทางพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในฐานะผู้ส่งสารและพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาในฐานะผู้รับสาร (2) เพื่อศึกษาระดับวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และการมีสัมพันธ์ภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา และ (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การสร้ารูปแบบองค์ความรู้ใหม่ในการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธ์ภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการวิเคราะห์สมมติฐานเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์, ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์, ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา, ด้านวิกฤติศรัทธา ศรัทธาวิปริต อามิส

บูชาในพระพุทธศาสนา, ด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา และด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา ($r = 1.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 โดยภาพลักษณ์ที่ค้นพบในพื้นที่ทั้ง 8 จังหวัดในล้านนา คือภาพลักษณ์ซ้อน ขององค์กรสงฆ์ในสายตาคนทั่ว ๆ ไป

คำสำคัญ: พุทธศาสนิกชนชาวล้านนา; สัมพันธภาพ; ความภักดี; วิกฤตศิรัทธา

Abstract

This research were have the Following Objectives; (1) to Study the Communication of the Image of the Sangha Organization through the Roles and Concepts of Buddhist's Monks as Senders and Lanna Buddhists as Receivers; (2) to Study the Level of Faith-Perversion Crisis, Loyalty and Relationship of Lanna Buddhists; and (3) to Analyze the Creation of a New Form of Knowledge in Communicating the Image of the Sangha Organization that Affects the Crisis of Faith-Perversion, Loyalty and Relationship of Lanna Buddhists. The results were showed that the Level of Opinions on Image Communication of the Sangha Organization of the Buddhists Lanna, People were High in All Aspects. The Analysis of the Variance of the multiple Regression of the Overall Factors Affecting the Prediction of Factors Related to Influence on Image Communication of the Sangha Organization of the Buddhists Lanna, Clergy Organization of Lanna People (Sig. =0.000) were Statistically Significant, at the 0.01 level. And the Hypothesis Analysis to Determine were the Correlation Coefficient Between the Variables of the Overall Factors of the on Image Communication of the Sangha Organization of the Buddhists Lanna, the Aspect of Loyalty in the Sangha Organization, the Aspect of Faith in Buddhism, the Aspect of Faith Crisis, Faith Perversion, Amisbucha in Buddhism, the Relationship of Lanna Buddhists and the Cause and Factors Affecting Issues in the Sangha organization had a Statistically Significant Relationship and Influence on the Image Communication of the Sangha Organization of the Buddhists Lanna ($r = 1.00$) at 0.01 level. The Image was Found in the 8 Areas Provinces in Lanna was a Multiple Image of the Clergy in the Eyes of the General Public.

Keywords: Lanna Buddhist; Relationships; Loyalty; Crisis Faith

1. บทนำ

สุภาชิตจากชาตกตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ผู้อ่อนแอเกินไปก็ถูกเหยียบย่ำ ผู้แข็งกร้าวเกินไปก็มีเวรภัย บัณฑิตรู้ความแตกต่างสองอย่างนี้แล้ว ฟังประพจน์แต่พอดีพองาม สิ่งหนึ่งดีสำหรับคนหนึ่ง แต่ไม่ดีสำหรับอีกคนหนึ่ง เพราะฉะนั้นสิ่งทั้งหลายจะว่าดีทั้งหมดก็ไม่ใช่ จะว่าไม่ดีทั้งหมดก็ไม่ใช่” (สุภาชิตจากชาตก, ออนไลน์: 2564)

ในการที่คนในชาติมีความสมัครสมาน สามัคคี สามารถหล่อหลอมรวมกันเป็นชาติ เป็นประเทศ มีความเจริญมั่นคงอยู่บนโลกใบนี้ได้ นั่น เพราะมีสิ่งที่สามารถใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกันได้นั้น คือ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชาติ จะเป็นคนดีมีศีลธรรม รักความสงบ มีระเบียบวินัยที่ดี รู้จักเคารพศรัทธาของสังคม ก็ด้วยอาศัยหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาเป็นเครื่องอบรมจิตใจ ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของชาติ ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากศาสนา ศาสนาจึงถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ ด้วยการเป็นเครื่องมือเสริมสร้าง เกราะป้องกันตลอดจนเป็นหลักค้ำประกันความมั่นคงของชาติ ในช่วงระยะที่วัฒนธรรมตะวันตก เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนนถุภดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร (รัชการที่ 9) ได้ทรงมีพระบรมราโชวาทที่พระราชทานให้กับที่ประชุมฯ ในข้อความตอนหนึ่งว่า

“...ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่น่าวิตกก็คือ ทุกวันนี้ความคิดอ่านและความประพฤติหลาย ๆ อย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่วความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับ แล้วพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกละอาย สะเพื่อน จนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีตนไป ข้าพเจ้าถือว่าเป็นหน้าที่ของชาวพุทธ จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง แต่ละท่านแต่ฝ่ายยึดหลักการให้มั่นคง ที่จะไม่ทำอะไร ๆ ที่ชั่วที่เสื่อม ต้องกล้าและบากบั่นที่จะทำแต่สิ่งที่เป็นความดี เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม เพื่อให้ผลความประพฤติปฏิบัติชอบบังเกิดเพิ่มพูนขึ้น และคำจูนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมทรุดลง หากให้กลับฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนนถุภดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร (รัชการที่ 9), 2532: 99)

จากสถานการณ์สภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้ว่าความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนกระแสของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ ได้ทำให้ชาวพุทธเห็นห่างจากพระพุทธศาสนา ไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดวิกฤติที่น่าเป็น

ห้วง ซึ่งสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้ทรงมีพระราชดำริในการเปิดประชุมฯ ดังมีข้อความบางประการ ดังนี้

“สถานการณ์พระพุทธศาสนาอยู่ในภาวะที่ไม่อาจประมาทได้ เนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงแก้ไขเกิดขึ้นในสังคม ด้วยการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างแดน ซึ่งบางอย่างก็เป็นประโยชน์ และบางอย่างก็มีอิทธิพลในทางลบ ต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในชาติ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของ สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีคณะบุคคลที่ทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธศาสนา หวังทำลายจนล้าง กรณีเกิดเป็นวิกฤติการณ์ทางศรัทธาและปัญญา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการแก้ไข และความเข้มแข็งในการพัฒนาองค์กรบริหารและคณะสงฆ์เป็นสำคัญ” (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2528: 17-19)

เมื่อใดก็ตาม องค์ประกอบของพระพุทธศาสนาอื่น ๆ จะได้รับผลกระทบทั้งในเชิงลบ ตัวแปรที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการตั้งคำถาม คือ “พุทธบริษัททั้ง 4” ดังที่ได้กล่าวแล้วว่ามีปัจจัยใดต่อผลกระทบนั้น ๆ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ หนึ่งในพุทธบริษัท ที่ได้รับการตั้งข้อสังเกตในเชิงลบมากที่สุด กลุ่มหนึ่งคือ “พระภิกษุ” ว่าเป็นต้นเหตุสำคัญ ที่ทำให้พุทธศาสนิกชนกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะอุบาสกและอุบาสิกา ได้กำลังตั้งคำถามว่า “พระสงฆ์บางรูป กำลังเป็นต้นเหตุแห่งวิกฤติศรัทธา” กล่าวคือ เป็นต้นเหตุที่ให้กลุ่มคนที่มีศรัทธา หรือมีศรัทธาคลอนแคลนในพระพุทธศาสนา กำลังเสื่อมศรัทธา และทำให้กลุ่มคนที่ไม่ศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หันหลังให้แก่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ชาวพุทธส่วนมาก ยังคงยึดติดกับพระสงฆ์ ที่ทำตัวขลังและศักดิ์สิทธิ์ จะหลงไหลคลั่งไคล้พระสงฆ์ในรูปแบบอย่างนั้น จนไม่ตระหนักในหลักของพระธรรม เมื่อมีเหตุการณ์เกี่ยวกับพระสงฆ์บางรูปเกิดขึ้น “จึงเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธา ความเชื่อถือ ของประชาชนในภาพรวม ในช่วงวิกฤติศรัทธาเช่นว่านี้ พุทธบริษัทที่เป็นคฤหัสถ์ จึงควรทบทวนพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการสำรวจตัวเอง ต้องหนักแล้วว่า ต้องนับถือศาสนาด้วยการใช้ปัญญา ไม่ใช่ด้วยความเชื่อ ความศรัทธาเพียงอย่างเดียว” (วศิน อินทสระ, 2553: 38-40)

โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ออนไลน์: 2564) เปิดเผยแพร่ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “การแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชและสมณศักดิ์ของพระสงฆ์” พบว่า “ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.80 ระบุว่า นายกรัฐมนตรีควรรอให้ความขัดแย้งในวงการสงฆ์คลี่คลายก่อน จึงค่อยขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ใหม่ รองลงมา ร้อยละ 28.30 ระบุว่า นายกรัฐมนตรีควรดำเนินการ ตามมติของมหาเถรสมาคมเสนอชื่อสมเด็จพระสังฆราช วัตปากน้ำ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช ร้อยละ 18.31 ระบุว่า นายกรัฐมนตรีควรใช้อำนาจตามมาตรา 44 แก้ไข พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ให้มหาเถรสมาคมเสนอรายชื่อสมเด็จพระสังฆราชคณะ 2 – 3 รูป

ให้พระมหากษัตริย์ทรงวินิจฉัย ร้อยละ 0.56 ระบุอื่น ๆ ได้แก่ ควรเสนอชื่อใหม่ แต่ไม่ต้องการให้พระมหากษัตริย์ทรงวินิจฉัย ต้องการให้คณะสงฆ์เลือกกันเองตามความเหมาะสม ขณะที่บางส่วนระบุว่าไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช และร้อยละ 7.03 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ ด้านความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ เช่น พระครู พระธรรม พระเทพ พระราช สมเด็จพระบวรราช เจ้าฟ้าฯ พระมหากษัตริย์ราชินี ร้อยละ 62.11 ระบุว่า พระสงฆ์สมควรมีสมณศักดิ์ต่อไปเหมือนเดิม เพื่อยกย่องพระสงฆ์ผู้ประพฤติดี และมอบหมายภาระหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ รองลงมา ร้อยละ 19.82 ระบุว่า พระสงฆ์สมควรมีสมณศักดิ์เฉพาะสมเด็จพระสังฆราชเท่านั้น เพื่อแสดงถึงตำแหน่งหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ ร้อยละ 12.87 ระบุว่า พระสงฆ์ไม่สมควรมีสมณศักดิ์อีกต่อไป เพื่อจะได้ตัดขาดจากการหลงในลาภ ยศ สรรเสริญและความพยายามในการมีตำแหน่งทางสงฆ์ และร้อยละ 5.20 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ และประเด็นความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อเกณฑ์การพิจารณาแต่งตั้งสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ ข้อหนึ่งระบุว่า ต้องมีผลงานสาธารณูปการ ได้แก่ การก่อสร้างและบูรณะ ปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน หรือถาวรวัตถุ พบว่า ประชาชน ร้อยละ 54.44 ระบุว่า เห็นด้วยกับเกณฑ์การพิจารณาด้านผลงานสาธารณูปการ เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงแรงศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์รูปนั้น ขณะที่ร้อยละ 41.41 ระบุว่า ไม่เห็นด้วยกับเกณฑ์การพิจารณาด้านผลงานสาธารณูปการ เพราะจะทำให้พระสงฆ์มุ่งแต่การเรียกรับเงินบริจาคเพื่อสร้างถาวรวัตถุ ร้อยละ 0.07 ระบุอื่น ๆ ได้แก่ ควรเป็นผลงานด้านการปฏิบัติธรรมหรือบรรยายธรรมมากกว่า และร้อยละ 4.08 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ”

จากเหตุการณ์เรื่อง “พระราชรัชมุณี เจ้าอาวาส วัดสวนดอก สวมบัตรประชาชนคนตาย พบมีประวัติเป็นพม่าพลัดถิ่น เมื่อปี 2537 และได้สัญชาติไทย เมื่อปี 2538 ถือเป็นกระแสข่าวที่สะเทือนวงการพระสงฆ์หนเหนือ และคณะสงฆ์ภาค 7 เป็นอย่างมาก อีกทั้งอาจยังเชื่อมโยงมาสู่ประเด็น วิกฤตศรัทธาในพระพุทธศาสนาของจังหวัดเชียงใหม่ ได้เป็นอย่างดี และเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของพุทธศาสนิกชนทุกคนในประเทศ ณ ขณะนี้ เพราะจากกรณีข่าวมีผู้ร้องเรียน 2 พระเถระผู้ใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการสวมบัตรประชาชนคนตายของ ด.ช.ดวงดี เวียงดินดำ ที่เสียชีวิตไปแล้วตั้งแต่เมื่อปี 2538 ทั้งที่แท้จริงมีสัญชาติเมียนมาร์ ซึ่งมีข้อมูลประวัติเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2537 ที่อำเภอแม่เมาะ ตามแบบเอกสาร แบบพิมพ์ทะเบียนประวัติพม่าพลัดถิ่น ได้มีฐานข้อมูลระบุชื่อบุคคล คือ นายนิมิตร ยอดคำ เกิดเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2508 โดยบุคคลนี้ จากการตรวจสอบก็คือ เจ้าอาวาส วัดสวนดอก ที่ระบุว่าเป็นชื่อก่อน ที่จะมีการสวมบัตรส่วนอีกคนคือ นายชาญชัย ยอดคำ เกิดเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2511 ซึ่งเป็นอดีตรองนายก อบต. ที่ได้ลาออกจากตำแหน่งแล้ว และมีการเปลี่ยนนามสกุลแล้ว ด้านพระราชรัชมุณี เจ้าอาวาส วัดสวนดอก มีชื่อในแบบพิมพ์ประวัติพม่าพลัดถิ่น เมื่อปี 2537 แต่พอถึงปี 2538 ก็ได้บัตรคนไทย ที่มีหมายเลข 13 หลัก ตรงกับ ด.ช.ดวงดี เวียงดินดำ และมีการเปลี่ยนชื่อหลายครั้ง ต่อมาได้ใช้ชื่อ “นิมิตร เวียงดินดำ” ซึ่งตรงกับคนที่สวมบัตร ก่อนจะมาเปลี่ยนนามสกุลเป็น “ทิพย์ปัญญาเมธี” เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2540 โดย

เปลี่ยนที่ ที่ว่าการอำเภอแม่เมาะ ซึ่งข้อมูลของสองพี่น้องนี้ ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เคยไปตรวจสอบทางครอบครัวว่า เด็กชายนิมิตร หายไปไหน ทางญาติพี่น้องก็ได้บอกว่า เสียชีวิตไปนานแล้ว ซึ่งไม่เป็นความจริง” (kapook.com, 2564)

เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับพระสงฆ์บางรูปในขณะนี้ เป็นเรื่องสะท้อนศรัทธาประชาชนต่อพระสงฆ์อย่างมาก แต่ถ้าเรื่องนี้ทำให้ชาวพุทธบางส่วน มีหูดาสว่างขึ้นบ้างก็คุ้ม เพราะการสูญเสียศรัทธาไป แต่ได้ปัญญามานั้น เป็นสิ่งควรแลกเปลี่ยนคุณค่ากว่ากัน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ในประเด็นของกระแสข่าว หรือความคิดเห็น ทศนคติของประชาชนที่มีต่อข่าวสารพระพุทธศาสนาที่มีทิศทางบวก ผลการสำรวจทัศนคติต่อความเลื่อมใสและศรัทธา ทั้งในเรื่องของพระธรรมและตัวพระสงฆ์ ยังถือได้ว่ามีค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับที่สูง แต่ในทางกลับกัน ในประเด็นของกระแสข่าวหรือความคิดเห็น ทศนคติของประชาชนที่มีต่อข่าวพระพุทธศาสนาในทิศทางลบ หรือเข้าข่ายอาบัติ ตลอดจนการละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรง อาจส่งผลถึงศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา ที่เป็นไปในทิศทางบวก ทิศทางลบ หรือเฉย ๆ ต่อปรากฏการณ์ข่าวสารทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถ้าแนวโน้มทิศทางความศรัทธาเป็นไปในทางลบ หรือเฉย ๆ อาจสะท้อนปรากฏการณ์กระแสของสังคม ในมุมมองที่น่าเป็นห่วงต่อสถาบันพระพุทธศาสนา ในประเด็นที่ว่า พุทธศาสนิกชนกำลังให้ความสนใจในเรื่องของพิธีกรรม มากกว่าหลักธรรม และอาจเป็นฉนวนเหตุ ที่สะท้อนมุมมองว่า ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา กำลังเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ตามองค์ประกอบและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลมากกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นเหตุการณ์เข้าขั้นอันตราย ชั้นวิกฤติ อยู่ระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อ ที่อาจจะนำไปสู่ทิศทางบวก ลบ หรือไม่รู้สึก และอาจนำไปสู่ในทางดีหรือร้ายก็ได้ ที่เรียกว่า “การเข้าสู่ชั้นวิกฤติ” และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันนี้ กระแสข่าวสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย อันอาจจะเป็นกระบวนการสร้างกระแส หรือการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่รวดเร็วขึ้น แต่ขาดการยั้งคิดหรือพิจารณาตรึกตรองใคร่ครวญถึงผลดี ผลเสีย จากการโพสต์ แชร์ ไลค์ หรือการร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ นานา โดยองค์การสงฆ์ถือเป็นหนึ่งในองค์กรที่ได้รับผลกระทบตลอดจนได้รับความสนใจของสังคมในภาพรวมเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นองค์กรและสถาบันหลักของประเทศ

เมื่อคนมีศีลธรรมมาอยู่ร่วมกัน กฎหมายก็แทบจะไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามารถนำเอากฎศีลธรรมและจารีตประเพณีมาปกครองตนเองได้ ผู้นำชุมชนที่ใกล้ชิดกับชาวบ้าน เช่น พระสงฆ์ มักมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำที่ชาวบ้านยอมรับมากที่สุด และคนในชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ ที่อยู่ในฐานะของความเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ และน่าเลื่อมใสศรัทธามาแต่อดีต ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ รัชนิกร เศรษฐวิโร (2528: 247-248) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ว่า สอนสั่งเสริมให้ชาวบ้านทำบุญกุศล เป็นที่ปรึกษา ผู้ประนีประนอม

เชี่ยวชาญผู้ป่วย ส่งเสริมความสามัคคี ขจัดความขัดแย้ง เพราะผู้คนในชุมชนจะให้การเชื่อฟังพระผู้ทรงศีล เป็นผู้ที่ไม่เป็นทางการ ช่วยสนับสนุนโครงการพัฒนาทางภาครัฐผ่านทางพระสงฆ์ในการเผยแพร่ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ทำหน้าที่เป็นธรรมทูตธรรมจาริกเผยแผ่หลักธรรม สอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ก่ออิฐถือปูน การเกษตร และรักษาโรคด้วยแผนสมุนไพรแผนโบราณ เป็นต้น

ปรากฏการณ์ทางสังคมบนสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้แสดงให้เห็นถึง “ศรัทธาวิปริต” อย่างร้ายแรงต่อวงการสงฆ์ ประจำปี 2564 จากข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ณ พื้นที่ ที่เป็นจุดเชื่อมโยงกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ตามข่าวที่พบว่า “พระกรันยา สอนเสพกาม-ดำน้า โดนแล้ว สั่งสึก-ปิดทันที วัดป่าเนื่อนาบุญ” “พระสอนเสพกาม พระสอนดำน้า เราเตือนคุณแล้วยิ่งพูดยิ่งเปิดแผล คุณก็ไม่ฟังเอาแต่ไม้ โอ้อยู่คนเดียวขอบพระคุณคุณหนุ่มกรรชัยและสื่อต่าง ๆ ที่ช่วยกันตักเตือนนำไปสู่การจับกุม ตำรวจพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักพระพุทธศาสนา จ.ศรีสะเกษ ลงพื้นที่จับกุม พระกรันยา ที่วัดทันที หลังมีคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ ให้ลาสิกขา ออกจากความเป็นสงฆ์ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป พร้อมสั่งปิด วัดป่าเนื่อนาบุญ” (ไบบ์ท ทีวี (brighttv.co.th), ออนไลน์: 2564) ตลอดจนกระแสข่าวของวงการสงฆ์ และองค์กรสงฆ์ จากทั่วทุกสารทิศมิให้ได้พบเห็น และรับรู้ รับฟังกันอย่างต่อเนื่อง จนอาจจะกลายเป็นเรื่องที่คุ้งชินต่อไปได้ในอนาคต ถ้าวิกฤติแห่งศรัทธาของผู้คนเริ่มลดและตกต่ำลงเรื่อย ๆ ซึ่งเมื่อถึงขีดสุดองค์กรด้านพระพุทธศาสนาอาจต้องเสื่อมสลายไป อย่างที่ยากต่อการที่จะสามารถกอบกู้วิกฤติแห่งศรัทธาให้กับคืนมาสู่องค์กรสงฆ์ได้อย่างยั่งยืนและมั่นคงนั่นเอง

จากความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นฯ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ปัจจัยของตัวแปร ด้านวิกฤติศรัทธา ด้านศรัทธาวิปริต ด้านความภักดี และด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา นั้น จะมีมุมมองและทัศนะต่อ “ศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา” ว่าจะมีแนวโน้มและทิศทางเป็นอย่างไร จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจทำการตั้งระเบียบวิธีการศึกษาในส่วนของการสำรวจวิจัย มาเพื่อทำการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการสื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กรสงฆ์ผ่านบทบาทและแนวคิดทางพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในฐานะผู้ส่งสารและพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาในฐานะผู้รับสาร
- 2) เพื่อศึกษาระดับวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และการมีสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา
- 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การสร้างรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ ในการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา

3. สมมติฐานในการวิจัย

- 1) พระสงฆ์มีส่วนผลักดันให้ชาวบ้าน/พุทธบริษัท ๔ ในพื้นที่ ๘ จังหวัดล้านนา มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์
- 2) การส่งสารของพระสงฆ์ และการรับสารของชาวบ้าน/พุทธบริษัท ๔ น่าจะมีความสอดคล้องกัน

4. คำถามการวิจัย

- 1) การสื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กรสงฆ์ผ่านบทบาทและแนวคิดทางพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในฐานะผู้ส่งสารและพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาในฐานะผู้รับสารเป็นอย่างไร
- 2) ระดับวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และการมีสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาเป็นอย่างไร
- 3) วิเคราะห์การสร้างรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ ในการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาอย่างไร

5. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการตั้งระเบียบวิธีในส่วนของการสำรวจวิจัยมาเพื่อทำการศึกษาถึง “ศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม 2565

ขอบเขตด้านเอกสารและเนื้อหา

ผู้ศึกษาวิจัยใช้หลักฐานข้อมูลปฐมภูมิในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 เพื่อศึกษาปัจจัยของตัวแปร ด้านวิกฤติศรัทธา ด้านศรัทธาวิปริต ด้านความภักดี และด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา และการทบทวนวรรณกรรมจากตำรา หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นเรื่องกระบวนการทางความคิดของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา ตามนัยและกรอบของการวิจัยเพื่อให้ได้เนื้อหาที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์ที่สุด

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเน้นศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จากการตั้งระเบียบวิธีการศึกษาในส่วนของการสำรวจวิจัยมาเพื่อทำการศึกษา คือกลุ่มพุทธศาสนิกชน เป็นตัวแทน (พุทธบริษัท 4) ตามนัยทาง

พุทธศาสนา คือ พระสงฆ์/สามเณร ภิกษุณี/แม่ชี อุบาสกและอุบาสิกา จำนวน 160 รูป/คน อันได้แก่
กรณีศึกษาในพื้นที่ล้านนา จำนวน 8 จังหวัด จังหวัดละ จำนวน 20 ชุด เท่านั้น

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่จากการตั้งระเบียบวิธีการศึกษาในส่วนของ การสำรวจวิจัยมาเพื่อ
ทำการศึกษาคือบริเวณโดยรอบพื้นที่ จำนวน 8 แห่ง คือ 1) วัดพระธาตุมหาเจา จ. เชียงราย 2) วัดเจ็ด
ยอด จ. เชียงใหม่ 3) วัดพญาภู จ. น่าน 4) วัดพระบาทมิ่งเมือง วรวิหาร จ. แพร่ 5) วัดพระแก้วดอน
เต้าสุชาดาราม จ. ลำปาง 6) วัดพระธาตุนฤขัย วรมหาวิหาร จ. ลำพูน 7) วัดพระธาตุดอยกองมู
จ. แม่ฮ่องสอน และ 8) วัดศรีโคมคำ จ. พะเยา

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดกรอบระยะเวลาจากการตั้งระเบียบวิธีการศึกษาในส่วนของ การสำรวจวิจัยมา
เพื่อทำการศึกษาคือใช้ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2564 จนถึงเดือนมกราคม 2565
รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

6. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดย
เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ (1) การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร
(Documentary Research) เพื่อการทบทวนวรรณกรรม และการแสวงหาปัจจัยในการสร้างเครื่องมือ
ในการศึกษาวิจัย ตลอดจน (2) ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และ (3) ใช้การ
สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) เพื่อศึกษาเนื้อหาจากบริบทของพื้นที่
ในการตีความและถอดความให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และตามมาด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ
(Quantitative Research) ด้วยการ ใช้ (4) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบตัดขวางหรือ
เก็บข้อมูล ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพียงครั้งเดียว (Cross-Sectional Study) จากการใช้
แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed-ended Question) เพื่อศึกษา (1) ระดับวิกฤติศรัทธา-วิปริต
ของพุทธบริษัทชาวล้านนา (2) ระดับความภักดีของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา และ (3) ระดับการมี
สัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา เป็นต้น

รูปแบบการวิจัย

การตั้งระเบียบวิธีในส่วนของ การสำรวจวิจัย (Survey Research) มาเพื่อทำการศึกษาค้นนี้
ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพล

ตามสมมติฐาน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้นำรูปแบบการวิจัยที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ตามรายละเอียดขั้นตอน จำนวน 6 ขั้นตอน ดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1:** เป็นการวางแผนการวิจัย โดยระบุปัญหา เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการกำหนดรูปแบบการวิจัย การจัดเตรียมเครื่องมือวัดตัวแปรต่าง ๆ **ขั้นตอนที่ 2:** เป็นการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ โดยพยายามรวบรวมตัวแปรที่สำคัญ เพื่อทำการตรวจสอบว่า ตัวแปรใดบ้างที่มีปัจจัยความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เพื่อสร้างเป็นตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงสาเหตุและผลของตัวแปรดังกล่าว ๆ โดยขั้นตอนนี้จะเริ่มดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการวางแผนการวิจัยและได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการที่ปรึกษา งานวิจัยแล้ว **ขั้นตอนที่ 3:** การสร้าง การทดสอบ และการแก้ไข แบบสอบถาม และการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในขั้นตอนนี้ได้อยู่ภายใต้การแนะนำและควบคุมของคณะกรรมการที่ ปรึกษา งานวิจัย โดยเริ่มดำเนินการและเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม 2565 **ขั้นตอนที่ 4:** การประมวลผลข้อมูล การลงรหัสข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ หมายถึงการทดสอบสมมติฐานของสถิติ การทดสอบความเที่ยงตรง และการทดสอบความเชื่อถือได้ของ มาตรฐานที่ได้จากการแก้ไขแล้ว โดยขั้นตอนนี้เริ่มดำเนินการในเดือนมีนาคม 2565 **ขั้นตอนที่ 5:** เป็น การนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 4 มาตีความผลของการวิเคราะห์ข้อมูล การหาข้อสรุป และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตัวแปรที่สำคัญต่อปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่าง ๆ (Jigsaw) ในขั้นตอนนี้ ได้ดำเนินการในเดือนมีนาคม 2565 **ขั้นตอนที่ 6:** เป็นการเขียนรายงานการวิจัย และ นำเสนอรายงานการวิจัยดังกล่าวต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา โดยให้คณะกรรมการทุกท่านได้อ่าน และ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงรายงานให้มีความสมบูรณ์ เพื่อจะได้จัดทำเป็นรูปเล่มรายงานฉบับ สมบูรณ์ ในขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการในเดือนมีนาคม-เมษายน 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเน้นศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จากการดิงระเบียบวิธีการศึกษาในส่วนของ การสำรวจวิจัยมาเพื่อการศึกษา คือกลุ่มพุทธศาสนิกชน เป็นตัวแทน (พุทธบริษัท 4) ตามนัยทางพุทธ ศาสนา คือ พระสงฆ์/สามเณร ภิกษุณี/แม่ชี อุบาสกและอุบาสิกา จำนวน 160 รูป/คน อันได้แก่ กรณีศึกษาในพื้นที่ล้านนา จำนวน 8 จังหวัดข้างต้นฯ (เท่านั้น)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 7 ส่วน คือ ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 3 ข้อ (กลุ่มบุคคล พื้นที่ และกลุ่มช่วงวัย Nominal Scale), ส่วนที่ 2: แบบ

วัดภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ 5 ด้าน, ส่วนที่ 3: แบบวัดความภักดีในองค์กรสงฆ์ 4 ด้าน, ส่วนที่ 4: แบบวัดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 7 ด้าน, ส่วนที่ 5: แบบวัดวิฤติศรัทธา ศรัทธาวิปริต อามิสุขาในพระพุทธศาสนา 3 ด้าน, ส่วนที่ 6: แบบวัดสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา 5 ด้าน และส่วนที่ 7: แบบวัดด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ ซึ่งแบบสอบถามในส่วนที่ 2, 3, 4, 5, 6 และ 7 จะใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Interval Scale) คือ ประเด็นความเห็นและทัศนคติ (ระดับคะแนน) 5 หมายถึงมากที่สุด, 4 หมายถึงมาก, 3 หมายถึงปานกลาง, 2 หมายถึงน้อย และ 1 หมายถึงน้อยที่สุด

โดยข้อความรายด้านและรายข้อ มีการกำหนดเกณฑ์ ในการแปลความหมายที่มีการให้ระดับค่าคะแนนเฉลี่ยเชิงความคิดเห็นและทัศนคติ ในแบบสอบถาม ส่วนที่ 2-7 ดังนี้ (1) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 (90.1 – 100.0%) มากที่สุด (2) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 (70.1 – 90.0%) มาก (3) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 (50.1 – 70.0%) ปานกลาง (4) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 (30.1 – 50.0%) น้อย (5) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00 – 1.50 (0.0 – 30.0%) น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการสร้างเครื่องมือขึ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับและขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี ในเรื่องปัจจัยของตัวแปร ด้านวิฤติศรัทธา ด้านศรัทธาวิปริต ด้านความภักดี และด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา (2) สร้างแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา คณะกรรมการควบคุมงานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา สำนวนภาษา ความรู้ ความเข้าใจอย่างดี ด้านเนื้อหาของตัวแปรที่ต้องการวัด เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาสาระในแบบสอบถามว่าสามารถวัดได้ถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของเนื้อหาที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 เพื่อนำมาใช้ในแบบสอบถามและนำมาปรับปรุงแก้ไขปรับปรุง (3) นำแบบสอบถาม ที่ได้รับการแก้ไขและปรับปรุงแล้ว ไปหาประสิทธิภาพของแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (4) นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) โดยวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1954: 202-204) ให้ได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป สรุปได้ว่าแบบสอบถามชุดนี้ มีความเชื่อมั่นสูงพอที่จะยอมรับได้และสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งค่าของ ครอนบาค (Cronbach) จากแบบสอบถามในส่วนที่ 2-7 ในรายข้อ รายด้าน และภาพรวม มีค่าดังนี้ ส่วนที่ 2) ในรายข้อมีค่า = 0.999 รายด้านมีค่า = 0.999 และภาพรวมมีค่า = 0.999 ส่วนที่ 3) ในรายข้อมีค่า = 0.999 รายด้านมีค่า = 0.999 และภาพรวมมีค่า = 0.999

ส่วนที่ 4) ในรายช้อมีค่า = 0.999 รายด้านมีค่า = 0.999 และภาพรวมมีค่า = 0.999 ส่วนที่ 5) ในรายช้อมีค่า = 0.999 รายด้านมีค่า = 0.999 และภาพรวมมีค่า = 0.999 ส่วนที่ 6) ในรายช้อมีค่า = 0.999 รายด้านมีค่า = 0.999 และภาพรวมมีค่า = 0.999 และส่วนที่ 7) ในรายช้อมีค่า = 0.999 รายด้านมีค่า = 0.999 และภาพรวมมีค่า = 0.999

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการเก็บข้อมูลจากเฉพาะกลุ่มพุทธศาสนิกชน เป็นตัวแทน (พุทธบริษัท 4) ตามนัยทางพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์/สามเณร ภิกษุณี/แม่ชี อุบาสกและอุบาสิกา จำนวน 160 รูป/คน อันได้แก่ กรณีศึกษาในพื้นที่ล้านนา จำนวน 8 จังหวัดข้างต้นฯ (เท่านั้น)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูล โดยนำแบบสอบถาม มาตรวจสอบและให้คะแนนแล้วนำไปดำเนินการลงรหัส และทำการบันทึกลงในสื่อที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าทางสถิติต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าทางสถิติตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ มาช่วยสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ มีดังนี้ (1) ค่าเฉลี่ยของประชากร μ (มิว) (2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation; S.D.) (3) ร้อยละ/สัดส่วน (Proportion: p) คือ การเปรียบเทียบจำนวนย่อยกับจำนวนรวมทั้งหมด (4) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient; r) และ(5) ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นต้น

7. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยในครั้งนี้ คือเฉพาะกลุ่มพุทธศาสนิกชน เป็นตัวแทน (พุทธบริษัท 4) ตามนัยทางพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์/สามเณร ภิกษุณี/แม่ชี อุบาสกและอุบาสิกา (เท่านั้น) จำนวนทั้งสิ้น 160 คน พบว่า ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ด้านกลุ่มบุคคลอุบาสกและอุบาสิกา มีจำนวน 48 คน (30%) รองลงมาสามเณร 32 รูป (20%) พระสงฆ์และแม่ชี 16 รูป/คน (10%) ด้านพื้นที่ 8 จังหวัด มีจำนวนเท่ากัน 20 รูป/คน (12.5%) และด้านกลุ่มช่วงวัย ทั้ง 3 ช่วงวัย คือปฐมวัย, มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย มีจำนวนเท่ากัน 32 รูป/คน (20.0%) ตามลำดับระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ 5 ด้านคือ 1) ด้านเอกลักษณ์องค์กรสงฆ์, 2) ด้านชื่อเสียงขององค์กรสงฆ์, 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพขององค์กรสงฆ์, 4) ด้านการเผยแผ่ขององค์กรสงฆ์, 5) ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล และด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} =

4.125), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.859) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์อยู่ในระดับมาก

ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์ 4 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์ 4 ด้านคือ 1) ด้านทัศนคติต่อองค์กรสงฆ์การยอมรับอย่างลึกซึ้ง, 2) ด้านทัศนคติต่อองค์กรสงฆ์การยอมรับและเคารพศรัทธาต่อองค์กรสงฆ์, 3) ด้านพฤติกรรมต่อองค์กรสงฆ์การยอมรับนับถือต่อเนื่อง, 4) ด้านพฤติกรรมต่อองค์กรสงฆ์การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะเป็นประจำ และด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.125$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.859) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์อยู่ในระดับมาก

ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 7 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 7 ด้านคือ 1) ด้านความเชื่อในพระพุทธเจ้า, 2) ด้านความเชื่อในพระธรรม และ 3) ด้านความเชื่อในผลของบุญ-บาปมีจริงมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.125$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.859) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านความเชื่อในพระพุทธเจ้า, ด้านความเชื่อในพระธรรม และด้านความเชื่อในผลของบุญ-บาปมีจริงอยู่ในระดับมาก และในด้านความเชื่อในพระสงฆ์มีค่า ($\bar{x} = 3.700$), (S.D = 0.687), ด้านความเชื่อในบุญ-บาปมีจริงมีค่า ($\bar{x} = 3.593$), (S.D = 0.644), ด้านความเชื่ออย่างมีเหตุผลมีค่า ($\bar{x} = 3.500$), (S.D = 0.687) และด้านความเชื่อบุญ-บาปที่กระทำเป็นผลของตนจริงมีค่า ($\bar{x} = 3.075$), (S.D = 0.515) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมมีค่า ($\bar{x} = 3.749$), (S.D = 0.730) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก

ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อด้านวิกฤตศรัทธา ศรัทธาวิปริต อามิสบูชาในพระพุทธศาสนา 3 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านวิกฤตศรัทธา ศรัทธาวิปริต อามิสบูชาในพระพุทธศาสนา 3 ด้านคือ ด้านวิกฤตศรัทธามีค่า ($\bar{x} = 3.487$), (S.D = 0.601) อยู่ในระดับปานกลาง และ 1) ด้านศรัทธาวิปริต และ 2) ด้านอามิสบูชา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.125$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.859) และด้านวิกฤตศรัทธา ศรัทธาวิปริต อามิสบูชาในพระพุทธศาสนาในภาพรวมมีค่า ($\bar{x} = 3.912$), (S.D = 0.773) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านวิกฤตศรัทธา ศรัทธาวิปริต อามิสบูชาในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก

ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา 5 ด้านคือ ด้านพลังอำนาจมีค่า ($\bar{x} = 2.895$), (S.D = 0.429) อยู่ในระดับปานกลาง และ 1) ด้านการมีกิจกรรม

ร่วมกับผู้อื่น, 2) ด้านความเชื่อใจกัน, 3) ด้านความรักใคร่ชอบพอกันมีค่า ($\bar{x} = 4.125$), (S.D = 0.859) และด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.818$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.749) ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาอยู่ในระดับมาก

ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ พบว่า ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ และภาพรวมทั้งด้านคือมีค่า ($\bar{x} = 4.125$), (S.D = 0.859) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่าปัจจัยในภาพรวมด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่มีต่อปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล) มีค่าการถดถอย (Regression =117.500), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =117.500), (df =159), (Mean Square =117.500) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์ที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่าปัจจัยในภาพรวมด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์ที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านพฤติกรรมต่อองค์กรสงฆ์การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะเป็นประจำ) มีค่าการถดถอย (Regression =117.500), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =117.500), (df =159), (Mean Square =117.500) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์ที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านพฤติกรรมต่อองค์กรสงฆ์การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะเป็นประจำ) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต

ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่าปัจจัยในภาพรวมด้านความศรัทธา ในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์ องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านความเชื่อบุญ-บาปที่กระทำเป็นผลของตนจริง) มี ค่าการถดถอย (Regression =84.894), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =84.894), (df =159), (Mean Square =84.894) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวม ด้านความศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการ สื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านความเชื่อบุญ-บาปที่กระทำเป็น ผลของตนจริง) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมด้าน วิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มี ผลต่อวิกฤตศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่าปัจจัยใน ภาพรวมด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านอามิสบูชา) มีค่าการถดถอย (Regression =95.175), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =95.175), (df =159), (Mean Square =95.175) ค่าความแปรปรวนของปัจจัย ในภาพรวมด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านอามิสบูชา) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมด้าน สัมพันธภาพที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤตศรัทธา-วิปริต ความภักดี และ สัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่าปัจจัยในภาพรวมด้านสัมพันธภาพที่มีต่อการ ทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชน ชาวล้านนาคือ (ด้านพลังอำนาจ) มีค่าการถดถอย (Regression =89.228), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =89.228), (df =159), (Mean Square =89.228) ค่าความ แปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านสัมพันธภาพที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพล ต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านพลังอำนาจ) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมด้าน สาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อ วิกฤตศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่าปัจจัยใน ภาพรวมด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์) มีค่าการถดถอย (Regression = 117.500), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual = 0.000), (Sum of Squares = 117.500), (df = 159), (Mean Square = 117.500) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาคือ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์) (Sig. = 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์สมมติฐานเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของ (ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์), (ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านวิฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านสัมพันธภาพกับภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์) และ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์) ที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่ายอมรับสมมติฐาน คือปัจจัยระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของ (ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์), (ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านวิฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านสัมพันธภาพกับภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์) และ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา ($r = 1.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์สมมติฐานเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของ (ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา), (ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา), (ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์), (ด้านวิฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์), (ด้านสัมพันธภาพกับความภักดีในองค์กรสงฆ์) และ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์) ที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่ายอมรับสมมติฐาน คือปัจจัยระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของ (ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา), (ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา), (ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์), (ด้านวิฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์), (ด้านสัมพันธภาพกับความภักดีในองค์กร

พระพุทธศาสนา) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา ($r = 1.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์สมมติฐานเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของ (ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านสัมพันธภาพกับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์) และ(ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านสัมพันธภาพ) ที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา พบว่ายอมรับสมมติฐาน คือ ปัจจัยระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของ (ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์), (ด้านสัมพันธภาพกับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์) และ(ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านสัมพันธภาพ) มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา ($r = 1.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

8. อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลด้านกลุ่มบุคคลอุบาสกและอุบาสิกา มีจำนวน 48 คน (30%) รองลงมาสามเณร 32 รูป (20%) พระสงฆ์และแม่ชี 16 รูป/คน (10%) ด้านพื้นที่ 8 จังหวัด มีจำนวนเท่ากัน 20 รูป/คน (12.5%) และด้านกลุ่มช่วงวัยทั้ง 3 ช่วงวัย คือปฐมวัย, มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย มีจำนวนเท่ากัน 32 รูป/คน (20.0%) สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “การกำหนดช่วงอายุของมนุษย์เป็น 3 ช่วง เพื่อจัดลงในวัยทั้ง 3 ดังนี้ 1) อายุ 1 - 33 ปี จัดเป็น ปฐมวัย 2) อายุ 34 - 67 ปี จัดเป็น มัชฌิมวัย 3) อายุ 68 - 100 ปี จัดเป็น ปัจฉิมวัย ซึ่งมีขั้นตอนการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงระยะสุดท้ายของชีวิต โดยมีทั้งหมด 10 ช่วง เรียกว่า ทศกะ และได้ให้ความหมายในแต่ละช่วงวัยว่า อยู่ในวัยใด ควรทำอะไรบ้าง เมื่อมนุษย์เจริญเติบโต ไปถึงช่วงวัยนั้น และการที่มนุษย์จะเจริญเติบโต และมีพัฒนาการที่ดี ต้องเริ่มต้นจากครอบครัวที่ดี เพราะทั้ง 10 ช่วงวัยนี้ มนุษย์ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ เพียงลำพังทั้ง 10 ช่วงวัย มนุษย์มีกระบวนการด้านพัฒนาการ ตั้งแต่แรกเกิดไปจนกว่าจะสิ้นสุดชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่ง โดย

อยู่ภายใต้ปัจจัยที่มีอิทธิพล 3 ประการ คือ 1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติ 2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร บ้านเรือน สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ 3) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ (1) กลุ่มคน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนามนุษย์ (2) กลุ่มวัฒนธรรมและจารีตประเพณี ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ (3) กลุ่มเทคโนโลยีและศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการช่วยกำหนดทิศทางในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ขึ้น” (นันทธรรมสถิต. 2532: 37-41)

ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.125$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D = 0.859$) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์อยู่ในระดับมาก ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.125$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D = 0.859$) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์อยู่ในระดับมาก ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.125$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D = 0.859$) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์อยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม มีค่า ($\bar{x} = 3.749$), ($S.D = 0.730$) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ด้านวิภวธรรม ศรัทธาวิปริต อามิสบูชาในพระพุทธศาสนาในภาพรวมมีค่า ($\bar{x} = 3.912$), ($S.D = 0.773$) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านวิภวธรรม ศรัทธาวิปริต อามิสบูชาในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.818$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D = 0.749$) ระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านสัมพันธภาพของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนาอยู่ในระดับมาก ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์และภาพรวมทั้งด้านคือมีค่า ($\bar{x} = 4.125$), ($S.D = 0.859$) มีระดับความคิดเห็นหรือทัศนคติด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมกิตติวงศ์ (2541: 12-18) กล่าวถึงการประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักการของพุทธศาสนาของชาวพุทธ ที่พบว่า “ชาวพุทธในประเทศไทย ตลอดจนพระสงฆ์ก็ยังคงมาเสียเวลากับพิธีกรรมต่าง ๆ เพราะชาวพุทธถือว่า พระสงฆ์มีหน้าที่ให้บริการทางสังคม ในด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งพระสงฆ์จะเสียเวลามากกับพิธีกรรม การบริหารทางด้านนี้มีผลต่อความเจริญความเสื่อมของพระพุทธศาสนาไม่น้อย ปัจจุบันเป็นยุคที่พิธีกรรมเฟื่องฟู หรือมองอีกด้านหนึ่งได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสังคมไทยทั่วไปค่อย ๆ ร่วงหล่นไป คงจะเหลืออยู่ในเงื่อนไขสุดท้าย คือพิธีกรรมพิธีกรรมจึงเด่นชัดขึ้นมา คนส่วนมากจะเห็นบทบาทของพระสงฆ์อยู่เพียงเท่านั้น พระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบกิจการพระพุทธศาสนาก็ต้องมาหมดเวลาไปกับกิจกรรมด้านพิธีกรรมไปด้วยเป็นอันมาก จนแทบไม่มีเวลาพิจารณาแก้ไขปัญหา หรือวางแผน พัฒนา กิจกรรมของพระพุทธศาสนา ใน

ระยะยาวที่ก่อเกิดประโยชน์และปัญญาอย่างแท้จริง ได้แก่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แก้ไขปัญหารายวัน ให้สำเร็จกันไปคราว ๆ หนึ่ง ความสำคัญของพระพุทธศาสนาจึงย่อหย่อนลง จนเกือบจะหมดความสำคัญไป แต่หนทางที่ชาวพุทธจะนำเอาพระพุทธศาสนามาปฐมนิเทศสังคมไทย ก็ยังสามารถที่จะกระทำได้ คือ 1) จะต้องมองพระพุทธศาสนาให้เข้ามาสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน รู้จักการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รู้จักการประยุกต์เอาหลักธรรมมาใช้ประโยชน์ เพื่อประสานประโยชน์และให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) ชาวพุทธต้องเป็นชาวพุทธ ตามหลักการของชาวพุทธ ซึ่งเป็นผู้ปฐมนิเทศสังคมไปในทางที่ดีงาม และ 3) อุบาสก อุบาสิกา ต้องมีความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง และแบ่งงานกับพระสงฆ์ให้ถูกต้อง ความเจริญ ความเสื่อมของพระพุทธศาสนา ขึ้นอยู่กับพุทธบริษัท 4 เป็นปัจจัย”

ปัจจัยในภาพรวมด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา คือ (ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล), (ด้านพฤติกรรมต่อองค์กรสงฆ์การปฏิบัติตนเป็นพุทธมาฆะกะเป็นประจำ) และ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์) มีค่าการถดถอย (Regression = 117.500), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual = 0.000), (Sum of Squares = 117.500), (df = 159), (Mean Square = 117.500) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา คือ (ด้านการติดต่อระหว่างบุคคล), (ด้านพฤติกรรมต่อองค์กรสงฆ์การปฏิบัติตนเป็นพุทธมาฆะกะเป็นประจำ) และ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์) (Sig. = 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของรัตนาวดี ศิริทองถาวร (2546: 156) กล่าวถึงการเกิดภาพลักษณ์ไว้ว่า “1) ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เป็นภาพลักษณ์ลักษณะใดก็ได้ ที่เกิดขึ้นไปตามสภาวะแวดล้อม ที่มากระทบ และเป็นภาพที่เกิดจากการที่ประชาชนทั่วไปได้รับรู้เรื่องราว หรือมีประสบการณ์กับองค์กรตามปกติ หรือตามธรรมชาติ โดยประชาชนจะตีความหมาย และสรุปจากสิ่งที่เขาประสบมา หรือได้ยินมาเกี่ยวกับองค์กรทั้งหมด ไม่ว่าจะแบบฉบับ ในการบริหารงานบุคลิกภาพของผู้บริหาร การบริการ และอหยาศัยของพนักงานสินค้าและบริการขององค์กรภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นเอง โดยวิธีนี้อาจจะผิดไปจากความเป็นจริงก็ได้ เนื่องจากสิ่งที่ประชาชนแต่ละคนรับรู้ อาจแตกต่างจากสิ่งที่ป็นจริงได้ รวมทั้งความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของบุคคลแต่ละคนก็แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้มีการตีความแตกต่างกันออกไป และ 2) ภาพลักษณ์ที่เกิดจากการปฐมนิเทศ เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากการที่องค์กรใช้กระบวนการสร้างภาพลักษณ์ เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ ตามที่องค์กรต้องการ ไม่ว่าจะภาพลักษณ์นั้น จะเป็นสิ่งที่เป็นจริงหรือไม่ก็ตาม โดยการปฐมนิเทศนั้น กระทำโดยมีความพยายามที่จะให้องค์กรมีพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี หรือถ้าประชาชนมีภาพลักษณ์ที่ผิดไป จากสิ่งที่ป็นจริงก็มีการพยายามแก้ไข โดย

เผยแพร่งเรื่องราว ที่ถูกต้องออกไปอย่างสม่าเสมอ เพื่อเป็นการแก้ไขข้อเท็จจริง หรือปรุงแต่ง ภาพลักษณ์ในทิศทางที่พึงประสงค์นั่นเอง”

ปัจจัยในภาพรวมด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กร สงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา คือ (ด้านความเชื่อบุญ-บาปที่กระทำเป็นผลของตนจริง) มีค่าการถดถอย (Regression =84.894), ค่า ความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =84.894), (df =159), (Mean Square =84.894) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการ ทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชน ชาวล้านนา คือ (ด้านความเชื่อบุญ-บาปที่กระทำเป็นผลของตนจริง) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2527: 291) ได้ กล่าวถึงมูลเหตุการเกิดศาสนาไว้ว่า “1) ความกลัวปรากฏการณ์ธรรมชาติ สมัยโบราณ เมื่อมนุษย์ ประสบกับสิ่งที่น่าสะพรึงกลัว เช่น ไฟแลบ ไฟร้อง ไฟผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ฯลฯ มนุษย์นั้น ไม่สามารถหาคำอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้ จึงคิดว่า น่าจะมีอะไรบางอย่าง ที่ทำให้เกิด ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น นั่นก็คือ เทพเจ้า และเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น มนุษย์ จะต้องจงรักภักดี ด้วยการทำพิธีบูชาต่าง ๆ เป็นต้น 2) ความต้องการความอบอุ่นทางจิตใจ เป็น มูลเหตุที่ทำให้เกิดศาสนา และนักการศาสนาหลายท่าน กล่าวว่า “ความกลัวเป็นต้นเหตุให้เกิด ศาสนา” กล่าวคือ ความกลัวเป็นเหตุให้เกิดความต้องการ ความอบอุ่นทางจิตใจ และความต้องการ ความอบอุ่นทางจิตใจนี้เอง ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดศาสนา 3) ความไม่รู้ (อวิชชา) คือ การไม่รู้จริงใน ธรรมชาติ ไม่รู้จริงในเรื่องลึกลับ ในเรื่องการตายและในเรื่องวิญญาณ 4) ความต้องการความรู้แจ้ง ความจริงแห่งชีวิต เป็นมูลเหตุให้เกิดศาสนา ศาสนาประเภทนี้เป็นฝ่ายอเทวนิยม เน้นความรู้แจ้ง ประจักษ์ความจริงเป็นสำคัญ 5) ความต้องการหาหลักประกันสังคม หรือ ความต้องการความสงบสุข ของสังคม ด้วยเหตุที่ว่ากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น มา เพื่อเป็น ข้อตกลงร่วมกัน ยังไม่สามารถทำให้สังคมสงบสุขได้ทั้งหมด ดังนั้น การมีหลักธรรมทางศาสนา มาช่วย ชัดเกล้าจิตใจของมนุษย์ ก็จะทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุขได้มากขึ้น”

ปัจจัยในภาพรวมด้านวิกฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการ สื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของ พุทธศาสนิกชนชาวล้านนา คือ (ด้านอามิสบูชา) มีค่าการถดถอย (Regression =95.175), ค่า ความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =95.175), (df =159), (Mean Square =95.175) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านวิกฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาใน พระพุทธศาสนาที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กร สงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา คือ (ด้านอามิสบูชา) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของพระครูวิจิตรธรรมโกศล (ชัยวัฒน์ ธรรมวาทมโน) (ม.ป.ป.: 33-35) สาเหตุที่ทำให้พุทธศาสนามีความเสื่อมศรัทธาไว้ว่า “พระพุทธศาสนาจะเสื่อมหรือเจริญขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 อย่างคือ 1) สวกพิกล คือพระสงฆ์ ทำอะไรนอกรัตนอรอย ไม่ละอายชั่วกลัวบาป 2) ประชาชนพิบัติ หมายความว่าเกิดภาวะเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ เกิดความแห้งแล้งประชาชน อดอยาก ยากแค้น ไม่มีกำลังที่จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พระภิกษุสามเณร จะอยู่ได้เพราะอาศัยญาติโยม เมื่อญาติโยมไม่มีกำลังอุปถัมภ์ปัจจัยสี่ พระเณรจะอยู่ได้อย่างไร 3) กษัตริย์พินาศ พุทธศาสนาในเมืองไทยอยู่ได้เพราะอาศัยพระราชามหากษัตริย์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก แต่ถ้ากษัตริย์พินาศ คือเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เช่น ระบบคอมมิวนิสต์ เป็นระบบประธานาธิบดี พุทธศาสนาก็อาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย 4) ศาสนาพิการ ได้แก่ เกิดศรัทธธรรมปฏิรูป เกิดการปลอมแปลงคำสอน ทำให้ประชาชนหลงทาง”

ปัจจัยในภาพรวมด้านสัมพันธภาพที่มีต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ ที่มีผลต่อวิกฤติศรัทธา-วิปริต ความภักดี และสัมพันธภาพ ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา คือ (ด้านพลังอำนาจ) มีค่าการถดถอย (Regression =89.228), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual =0.000), (Sum of Squares =89.228), (df =159), (Mean Square =89.228) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมด้านสัมพันธภาพที่มีต่อการทำนายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา คือ (ด้านพลังอำนาจ) (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของ Sasse, Connie R. (1978: 121 – 131) กล่าวถึงสัมพันธภาพว่าสามารถพัฒนาขึ้นและจะมีลักษณะของสัมพันธภาพใน 3 ด้านดำเนินไปด้วย ได้แก่ ความเชื่อใจกัน ความรักใคร่ชอบพอกัน และพลังอำนาจ ดังนี้ “1) ความเชื่อใจกัน (Trust) ความเชื่อใจเป็นสิ่งที่ทั้งสองฝ่าย () ต้องการเมื่อเข้ามามีความสัมพันธ์กัน ถ้าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลทั้งสอง เกิดความเชื่อใจกันขึ้นแล้ว สัมพันธภาพจะมีแนวโน้มพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น แต่ถ้าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลทั้งสองดำเนินไปอย่างขาดความเชื่อใจกัน แม้สัมพันธภาพจะดำเนินต่อไปได้ แต่จะไม่มี ความยั่งยืนของศักยภาพในอนาคต ที่จะนำไปสู่สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน 2) ความรักใคร่ชอบพอกัน (Affection or Liking) การที่คนเราจะชอบพอกันและกันนั้น เป็นสิ่งที่ซับซ้อนต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง อาจขึ้นอยู่กับ (1) รางวัลและการลงโทษ (ชอบคนที่ให้รางวัลเกลียดคนที่ลงโทษเขา) (2) การหาประโยชน์ใส่ตัว และการสงเคราะห์ทำประโยชน์ให้ผู้อื่น (ไม่ชอบคนที่ทำให้เสียประโยชน์ แต่ชอบคนที่ช่วยเหลือ) (3) อึดมโนทัศน์ในการสร้างสัมพันธภาพของแต่ละคน (ที่มีความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองดี จะรู้สึกดีกับคนอื่น ๆ เพราะเชื่อว่า คนอื่น ๆ ก็คล้ายตัวเอง) และ 3) พลังอำนาจ (Power) พลังอำนาจ คือความสามารถของผู้นึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของอีกผู้นึ่ง”

ยอมรับสมมติฐาน คือปัจจัยระหว่างตัวแปรของปัจจัยในภาพรวมของ (ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์), (ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านภาพลักษณ์องค์กร

สงฆ์), (ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์), (ด้านสัมพันธภาพกับภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์) และ (ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์) สอดคล้องกับงานวิจัยของสกุล อ้นมา (2558: บทคัดย่อ) เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในมุมมองของประชาชนในตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” พบว่า “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในมุมมองของประชาชนในตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าภาพลักษณ์พระสงฆ์ มีบทบาทตามพระธรรมวินัยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยลดน้อยลง ในส่วนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่สัดส่วนที่เพิ่มขึ้น คือ พระสงฆ์มักจะทำให้ความสำคัญเกี่ยวกับการขอพร ขอโชคลาภ จากพระสงฆ์ในค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด ขณะเดียวกันภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม ชุมชน มีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะด้านพัฒนาสาธารณประโยชน์ที่มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำมากที่สุด ผลที่สะท้อนออกมา จึงเห็นได้ถึงความพรัมัวในเชิงอุดมคติที่มักจะมีมองว่า พระสงฆ์ควรที่จะเป็นผู้นำในกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านพัฒนาสังคมตามแนวคิดของพุทธศาสนา”

ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา, ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา, ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์, ด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์, ด้านสัมพันธภาพกับความภักดีในองค์กรสงฆ์ และ ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์ สอดคล้องกับแนวคิดของชนดล ภูณะศิริ (2559: บทคัดย่อ) เสนอบทความเรื่อง “ความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง” พบว่า “ความประทับใจและความศรัทธา” ทั้งจากความสะอาด ความเป็นระเบียบ การบริหารความสะอาด สังคมและบรรยากาศภายในวัด ความเคร่งครัดในการรักษาศีลของพระสงฆ์ และภาวะผู้นำของบุคคลสำคัญของวัด โดยเฉพาะเจ้าอาวาสว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ความประทับใจและความศรัทธา ก็ยังมีผลต่อการตัดสินใจบริจาคทรัพย์ และยังช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติและชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม รวมถึงการช่วยส่งเสริมความสำเร็จทั้งต่อหน้าที่การงาน และการเงินของผู้ปฏิบัติธรรม”

ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนา, ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนา, ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนา, ด้านวิกฤตศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา, ด้านสัมพันธภาพกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และ ด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิต

ยา จารุจินดา (2546: บทคัดย่อ) เสนอวิทยานิพนธ์ในเรื่อง “พฤติกรรมทางศาสนาของคนในสังคมเมือง : กรณีศึกษาวัดสนามนอกและวัดสนามใน ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” พบว่า “วัดสนามนอกและวัดสนามใน เป็นวัดที่มีความแตกต่างกัน โดยวัดสนามนอกเป็นวัดแบบชาวบ้าน ที่มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และเป็นศูนย์กลางในกิจกรรมต่าง ๆ ของทางราชการ ในขณะที่วัดสนามใน เป็นวัดที่เน้นในด้านการปฏิบัติธรรมเจริญสติ ด้วยวิธีการเคลื่อนไหว กิจกรรมของวัดสนามนอก และวัดสนามใน ในรอบปี ได้แก่ กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา วัดสนามนอก จะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญอื่น ๆ นอกเหนือไปจากวันสำคัญทางศาสนา ในการจัดงานของวัดสนามนอก ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ส่วนวัดสนามใน การจัดการต่าง ๆ ภายในวัดจะมาจาก เจ้าหน้าที่ กรรมการวัด ซึ่งมาจากที่ต่างกัน ในส่วนของความสัมพันธ์ของผู้ที่มาวัดนั้น ผู้ที่มาวัดสนามใน มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ ส่วนผู้ที่มาทำบุญที่วัดสนามนอก ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนที่รู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จากพฤติกรรมของคน ที่เกี่ยวเนื่องกับการเข้าวัด การเป็นพุทธศาสนิกชน สะท้อนให้เห็นภาพและวิถีชีวิตบางประการของคนในสังคมเมือง ดังนี้คือ คนในสังคมเมือง มีความหลากหลาย มีความเป็นปัจเจก มีความเครียดในชีวิต มีเวลาเป็นสิ่งกำกับชีวิต คนบางกลุ่มไม่มีหลักประกันในชีวิต บทบาทของวัดสนามนอกและวัดสนามใน มีทั้งบทบาทที่เหมือนกัน และแตกต่างกันออกไปบ้าง ได้แก่ บทบาทในการพัฒนาคน บทบาทในการสืบทอดประเพณี พิธีกรรม บทบาทในการเป็นที่พึ่งของคน ในสังคม บทบาทในการรวมคน บทบาทในด้านการเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของทางราชการ บทบาทในด้านการเป็นสถานที่พักผ่อน วัดที่คนในสังคมเมืองต้องการ คือ วัดที่สะอาด สงบ ร่มรื่น ไม่เน้นวัตถุ มีพระที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ รักษาพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตน สามารถนำคำสั่งสอน ของพระพุทธองค์มาประยุกต์ ปรับใช้ อธิบายได้ในบริบทของสังคมปัจจุบัน”

ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านสัมพันธภาพ, ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านสัมพันธภาพ, ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านสัมพันธภาพ, ด้านวิฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสุขานในพระพุทธศาสนากับด้านสัมพันธภาพ, ด้านสัมพันธภาพกับด้านวิฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสุขานในพระพุทธศาสนา และด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านวิฤติศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสุขานในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสันต์ ศิริวรรณ (2553: บทคัดย่อ) เสนอสารนิพนธ์ในเรื่อง “ความศรัทธาในศีล 5 ที่มีต่อการปฏิบัติตนของวัยรุ่น” พบว่า “นักเรียนมีระดับความศรัทธาในศีล 5 ทุกข้อ และโดยรวมอยู่ในระดับมีความศรัทธาที่ชัดเจน นักเรียนมีการปฏิบัติตนในหลักของศีล 5 อยู่ในระดับการปฏิบัติตน ค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาส่วนระดับการปฏิบัติตนในศีล 5 เป็นรายชื่อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติตนในศีลข้อ 1 และศีลข้อ 4 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติตนในศีลข้อที่ 2 ข้อที่ 3 และข้อที่ 5 อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาในศีล 5 ที่มีต่อการปฏิบัติตนของวัยรุ่นโดยรวม พบว่า มีค่า

สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.013 ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ความศรัทธาในศีลข้อ 1 กับการปฏิบัติตนในศีลข้อ 1 มีค่าสหสัมพันธ์ในทางบวกเท่ากับ 0.133 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่ความศรัทธาในศีลข้อที่ 2 ข้อที่ 3 กับการปฏิบัติตนในศีลข้อที่ 2 ข้อที่ 3 มีค่าความสัมพันธ์กัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความศรัทธาในศีลข้อที่ 4 กับการปฏิบัติตนในศีลข้อที่ 4 มีค่าความสัมพันธ์ในทิศทางบวกเท่ากับ 0.089 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความศรัทธาในศีลข้อที่ 5 กับการปฏิบัติตนในศีลข้อที่ 5 มีค่าความสัมพันธ์กันในทิศทางลบ เท่ากับ -0.107 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05”

ด้านภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์กับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์, ด้านความภักดีในองค์กรสงฆ์กับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์, ด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนากับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์, ด้านวิภวธรรมศรัทธา/ศรัทธาวิปริต/อามิสบูชาในพระพุทธศาสนากับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์, ด้านสัมพันธภาพกับด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์ และด้านสาเหตุและปัจจัยต่อประเด็นปัญหาในองค์กรสงฆ์กับด้านสัมพันธภาพ) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมิทธิพล เนตรนิมิต (2553: บทคัดย่อ) เสนอรายงานการวิจัยในเรื่อง “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย : วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์” ศึกษาความหมาย ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์ในอริยวินัย พบว่า “สงฆ์ เป็นชื่อระบบการปกครอง มีใช้ก่อนสมัยพุทธกาล เมื่อพวกอารยันอพยพเข้าสู่อินเดียทางภาคเหนือ ต่อมาชนเผ่าที่มีอำนาจปกครอง คือ ชนเผ่าลิจฉวี พวกลิจฉวี สร้างระบบคัดเลือกผู้นำขึ้นมาบริหารองค์กร ผลัดกันบริหาร ระบบนี้ เรียกว่า ลิจฉวีสงฆ์ แม้ชนเผ่าอื่นแถบเชิงเขาหิมาลัย ก็ใช้การบริหารองค์กรเหมือนชนเผ่าลิจฉวี เมื่อพระพุทธเจ้า ทรงจัดตั้งสังคัมสงฆ์ เพื่อให้เป็นสังคัมตัวอย่างสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมทรงนำชื่อระบบปกครอง ที่ทรงมีความคุ้นเคยมาเรียกสังคัมใหม่ ว่า “สงฆ์” หรือสังฆะ มีรูปแบบบริหารองค์กร เหมือนสงฆ์ของเจ้าลิจฉวี มุ่งให้มีความสามัคคี เปิดโอกาสให้ทุกวรรณะเข้ามาพัฒนาตนเอง ไม่จำกัดชนชั้น สมาชิกของพระสงฆ์ มีสถานภาพเหมือนกัน เป็นสมณะศากยบุตร มีความประพฤติและทัศนคติอย่างเดียวกัน ความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต ของสมาชิกพระสงฆ์มีเอกลักษณ์ มีเป้าหมาย มีระเบียบวินัยเข้มงวด สมาชิกของพระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นครูต้นแบบดำเนินชีวิตตามหลักการที่พระพุทธเจ้ากำหนดขึ้นมา เพื่อให้พัฒนาตนแล้วไปพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่า การช่วยเหลือคนที่จมน้ำเปือกตม ผู้ช่วยจะต้องไม่แปดเปื้อนโคลนตม เหมือนกับผู้นั้น”

มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา ($r = 1.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554: บทคัดย่อ). นำเสนอในเรื่อง “การศึกษาภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลง” พบว่า “ในสังคัมที่สัมพันธ์อยู่กับเศรษฐกิจแบบเงินตราที่เข้มข้นนั้น “เงิน” เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะเชื่อมโยงผู้คนให้พูดคุย เจรจา ต่อรอง ขอพร จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนที่บริจาคเงิน

เพื่อทำนุบำรุงแก่พระพุทธศาสนา จะมีมุมมองที่ดีต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ เมื่อพิจารณาให้เห็นความแตกต่างของการบริจาต จะเห็นได้ว่า ประชาชนที่มีสัดส่วนการบริจาตที่สูงจะมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การศึกษาวิจัยนี้ได้พยายามตอบย้ำว่า บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ความสัมพันธ์ระหว่างของประชาชนกับพระสงฆ์ มิได้เป็นในเชิงอุดมคติคือพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทนำในทางการพัฒนาทั้งในทางจิตวิญญาณและทางสังคม เงินตราได้เข้ามาแทนที่เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างประชาชนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีพระสงฆ์เป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างสิ่งเหล่านี้”

9. องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

ภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ในทั้ง 8 พื้นที่ล้านนา ที่ค้นพบคือ ด้านของภาพลักษณ์ซ่อน (ชื่อเสียงขององค์กรสงฆ์) ภาพลักษณ์สถาบัน (สภาพแวดล้อมทางกายภาพขององค์กรสงฆ์) และ(การติดต่อระหว่างบุคคลขององค์กรสงฆ์) ตลอดจนภาพลักษณ์กระเจงา (การเผยแพร่ขององค์กรสงฆ์) โดยมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กรสงฆ์ในทั้ง 8 พื้นที่ คือข่าวลือและพฤติกรรมเชิงลบขององค์กรสงฆ์ ส่วนมากติดในพระสงฆ์ที่ทำความชั่วและศักดิ์สิทธิ์ หลงใหลคลั่งไคล้ จนไม่เห็นพระธรรม ที่มีข้อผูกพันที่เกิดจากความพึงพอใจ และมีทัศนคติต่อความเชื่อหรือความศรัทธาที่ได้รับและจะเกิดการทำบุญซ้ำ ๆ หรือกลับมาทำบุญอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนบอกต่อให้ผู้มีจิตศรัทธาคนอื่น ๆ มาร่วมทำบุญพุทธบริษัทในฐานะที่เป็นศาสนบุคคลใน 2 กลุ่มหลักคือ “กลุ่มอุบาสกอุบาสิกาที่มีศรัทธาวิปริต” และ “กลุ่มพระภิกษุสามเณรที่ก่อให้เกิดวิกฤติศรัทธา” และโดยพบข้อสังเกตที่เกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นไม่ตรงกับความเป็นจริง อาจเป็นเพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ ข่าวลือ อุบัติเหตุ หรือกระบวนการสื่อสาร หรือการรับรู้ของผู้รับสาร และเมื่อเกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ถูกต้อง ต้องมีการแก้ไขภาพลักษณ์ให้ถูกต้องด้วยกระบวนการสื่อสารอย่างครบวงจร ดังภาพประกอบที่ 1: แบบจำลองการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรที่ครบวงจร ที่มา (Hatch, M. and Schultz, M. 1997: 356)

จากวิจัยในครั้งนี้ ค้นพบว่าองค์กรสงฆ์ในพื้นที่ภาคเหนือทั้ง 8 จังหวัดล้านนา และเกือบทุกองค์กรสงฆ์ในประเทศไทยจะได้ริเริ่มหันมาให้ความสนใจในการสร้างภาพลักษณ์องค์กร เพื่อให้พุทธศาสนิกชนหรือประชาชนผู้เกี่ยวข้องหรือพุทธบริษัท 4 มีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรสงฆ์ จึงควรเน้นการส่งเสริมให้มีการทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ให้มากขึ้น โดยการศึกษาด้านกระบวนการสื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กรประเภทต่าง ๆ หรือภาพลักษณ์องค์กรกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กรเพิ่มมากขึ้น และควรเน้นการส่งเสริมให้มีการศึกษาถึงผลสะท้อนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขหรือจัดทำโครงการสนับสนุนให้เกิดภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ที่ดีต่อไป

10. ข้อเสนอแนะการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา ตลอดจนถึงเงื่อนไขจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) และเป็นศึกษาจากเอกสาร อันได้แก่ เว็บไซต์ขององค์กรทั้ง 8 แห่งเป็นหลัก รวมถึงการค้นหาข้อมูลบางส่วน เช่น ด้านสื่อมวลชน ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะระบุรายละเอียดของการแถลงข่าวที่องค์กรสงฆ์ได้จัดทำขึ้นได้ นับเป็นข้อจำกัดของการวิจัยเอกสารในการจะหาข้อมูล จะได้ข้อมูลเท่าที่เอกสารหรือสื่อที่ศึกษานั้นได้นำเสนอ จึงควรมีการศึกษาวิจัยที่ทำการสัมภาษณ์อย่างลุ่มลึก ในกลุ่มตัวแทนต่าง ๆ ให้มากขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทุก ๆ ภาคส่วนขององค์กรสงฆ์ ตลอดจนถึงกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและผู้สนใจได้อย่างเต็มที่ต่อไป

11. เอกสารอ้างอิง

- ชนดล ภูชนะศิริ. (2559). ความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา* 3(2).
- นนท์ ธรรมสถิต. (2532). *พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: เอดิสัน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2554). การศึกษาภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลง. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 15(1).
- ไบรท์ ทวี. (brighttv.co.th). (2564). *พระกรันยา สอนเสพกาม-ดำน้ำ โดนแล้ว ลังลึก-ปิดทับที่ วัดป่าเนื้อนาบุญ*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.brighttv.co.th/social-news/pra-police-sisaket>.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนนถุบดีทร สยามมินทรราชธิราช บรมนาถบพิตร (รัชการที่ 9). (2532). *พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม*. กรุงเทพฯ: ประชุมสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ 36.
- พระครูวิจิตรธรรมโกศล (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน). (ม.ป.ป.). *กะเทาะเปลือกเวสสันดร* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2541). *พระสงฆ์กับกรมการศาสนาในกรมการศาสนาสู่ศวรรษแห่งการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลดคีมทอง.
- รัตนาดี ศิริทองถาวร. (2546). *การประชาสัมพันธ์ธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิกร เศรษฐ์. (2528). *สังคมวิทยาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- วศิน อินทสระ. (2537). *ชาวพุทธกับวิภวาทิครัตนา*. กรุงเทพฯ: ปัญญา.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2528). *พระราชดำรัสในการเปิดประชุมเจ้าคณะผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาองค์การบริหาร ณ พุทธมณฑล*. นครปฐม: เนื่องในงานวิสาขบูชา.
- สกุล อันมา. (2558). ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในมุมมองของประชาชนในตำบลแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(41).
- เสกสันต์ ศิริวรรณ. (2553). *ความศรัทธาในศิลปะ 5 ที่มีต่อการปฏิบัติตนของวัยรุ่น*. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมิทพิพล เนตรนิมิต. (2553). *ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย : วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์*. รายงานวิจัย, กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาจิต, (2564). *สุภาจิตจากชาดก*, สื่อออนไลน์, วันที่สืบค้นข้อมูล 20 กุมภาพันธ์ 2564, จากสุภาจิตนิทานชาดก เข้าถึงได้จาก <http://blog.school.net.th/blogs/airjeerawat.php/2009/02/01/-103>
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2564). *เปิดเผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่องการแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชและสมณศักดิ์ของพระสงฆ์*. สืบค้นเมื่อ 28 ก.ค. 2564, เข้าถึงได้จาก nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=54
- อาทิตยา จารุจินดา. (2546). *พฤติกรรมทางศาสนาของคนในสังคมเมือง : กรณีศึกษาวัดสนามนอกและวัดสนามใน ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา, ภาควิชามานุษยวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Hatch, M. and Schultz, M. (1997). Relations between organizational culture, identity and image, *European Journal of Marketing*, 31(5/6), 356-365.
- Sasse, Connie R. (1978). Peoria, Ill : Chas A. Bennett Company.
- kapook.com. (2564). *พระราชรัชนี, เจ้าอาวาสวัดสวนดอก สวมบัตรประชาชนคนตาย*. ออนไลน์. เว็บไซต์กระปุกดอทคอม, 2560, สืบค้นเมื่อ 26 มิ.ย. 2564, เข้าถึงได้จาก <https://highlight.kapook.com/?view=year&order=reply&pagestart>, (2560).